

Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi

2025, 8(6): 463-476.

DOI: [10.26677/TR1010.2025.1548](https://doi.org/10.26677/TR1010.2025.1548)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

KAVRAMSAL MAKALE

Kadın Yoksulluğuna Yönelik Bir Mücadele Aracı: Mikrokredi Uygulaması ve Değerlendirilmesi

Derya KETEN, Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ankara, e-posta: derya.keten@ogr.hbv.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1953-3279>

Öz

Psikolojik, sosyal, siyasi ve ekonomik kaynaklı birçok etken yoksulluğun sebepleri arasında gösterilebilir. Bireylerin yoksulluk içinde kalmalarında mesleki bilgi eksikliği, beceri eksikliği veya çalışma isteksizliğinin tek başına etkisi olduğu söylenemez. Gelir düzeyi düşüklüğü, yatırım imkanı bulunmaması, sermaye erişimi kısıtlılığı bireylerin geçimlerini zorlamakta ve özellikle yoksul kadınları etkilemektedir. Yoksulların kredi ihtiyaçlarına cevap verecek hiçbir resmi finansal kurum olmaması üzerine teminatı sadece fikri, becerisi, isteği olan, güvene dayanan, en yoksul olma kriterine dayanan, kişinin “ne olduğuna değil ne olacağına” bakılan ve yoksulların da banka müşterisi olabileceği inancından mikrokredi sistemi doğmuştur. Mikrokredi ile hedeflenen önemli hususlardan biri kadınlara kredi yoluyla kaynak sunarak onların çalışma yaşamına katılımlarını teşvik etmek ve diğeri ise ekonomik bağımsızlık kazanan kadınların hem aile içinde hem toplumda daha yüksek statüye yükseltmektir. Bu çalışmada, literatür tarama yöntemiyle yoksullukla mücadele kapsamında mikrokredi uygulaması ele alınmış ve konu kavramsal çerçevede açıklanmıştır. Alanyazıda yer alan Türkçe çalışmalar incelenerek ülkemizdeki mikrokredi sisteminin etkinliği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Kadın Yoksulluğu, Yoksullukla Mücadele, Mikrokredi.

Makale Gönderme Tarihi: 15.03.2025

Makale Kabul Tarihi: 03.06.2025

Önerilen Atıf:

Keten, D. (2025). Kadın Yoksulluğuna Yönelik Bir Mücadele Aracı: Mikrokredi Uygulaması ve Değerlendirilmesi, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(6): 463-476.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2025, 8(6): 463-476. DOI:[10.26677/TR1010.2025.1548](https://doi.org/10.26677/TR1010.2025.1548)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

CONCEPTUAL PAPER

An Evaluation of Microcredit Practices as a Tool for Combating Women's Poverty

Derya KETEN, Ph.D. Student, Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Ankara, e-mail: derya.keten@ogr.hbv.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1953-3279>

Abstract

Poverty is caused by a wide range of psychological, social, political, and economic factors. Poverty is not simply a result of people lacking skills, knowledge, or the desire to work. Low-income levels, lack of investment opportunities, and limited access to capital make it difficult for individuals to sustain their livelihoods, especially impacting poor women. The microcredit system emerged from the belief that even the poorest can be bank clients—focusing not on what a person is but on what they can become—when no formal financial institutions were available to meet the credit needs of the poor. This system is based on trust, requiring only an idea, a skill, or a desire as collateral. One of the main goals of microcredit is to provide women with financial resources through loans, thereby encouraging their participation in the workforce. Another aim is to help women gain economic independence and achieve a higher status both within their families and in society. This study applies a literature review methodology to examine microcredit practices within the context of poverty alleviation. The subject is discussed within a conceptual framework, and relevant Turkish-language literature is analyzed to evaluate the effectiveness of the microcredit system in our country.

Keywords: Poverty, Women's Poverty, Combating Poverty, Microcredit.

Received: 15.03.2025

Accepted: 03.06.2025

Suggested Citation:

Keten, D. (2025). An Evaluation of Microcredit Practices as a Tool for Combating Women's Poverty, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(6): 463-476.

GİRİŞ

Yoksulluk, sadece maddi bir maldan ve sağlıktan yoksun olmak ile tanımlanamaz. Aynı zamanda sosyal aidiyet, kültürel kimlik, saygı ve itibar, bilgi ve eğitim gibi kapasiteler aracılığı ile tanımlanır. Yoksulluk ekonomik açıdan ve daha kapsamlı sosyal dezavantajın bir bölümü olarak değerlendirilir. Tüm dünya için bir problem olan yoksulluk tüm kesimler için hissedilir olmakla beraber toplumun kadına yönelik algısı, düşük ücretle çalışması, eğitime ve istihdama erişimde engeli olmasından kaynaklı kadınlar için daha ciddi boyutta hissedilmektedir.

Dünyayı saran bir problemin çözümü için birçok strateji geliştirilmektedir. Yoksullukla mücadele etmek için başvurulmuş yöntemler mevcuttur. Yoksulluğu azaltmak için hükümet tarafından sosyal yardımlar, nakit destekleri gibi çeşitli fırsatlar sunulmasına rağmen yoksul bireyleri yardımlara bağımlılıktan kurtararak onların potansiyellerini açığa çıkaracak yeni hizmetlere ihtiyaç vardır. Yoksullukla mücadelede yeni yöntemlere gidilirken uygulama örnekleri arasında mikrofinans kuruluşlarından söz edilmektedir. Yoksulluk probleminin önüne geçmek ve özellikle kadın yoksulluğunu azaltmak için geliştirilen stratejilerden biri de mikrokredi uygulamasıdır.

Bu çalışmada, yoksullukla mücadelede mikrokredi uygulamasına yer verilecek, bu uygulamanın ülkemizdeki durumu incelenecektir. Bu çalışma, mikrokredi uygulaması ile kadın yoksulluğu arasındaki ilişkiyi kavramsal bir çerçevede sunan literatür taramasına dayalı bir incelemedir. Mikrokredi uygulamasının kadınların ekonomik ve sosyal durumlarına etkisi ile yoksulluklarını azaltma yönündeki rolü daha önce yapılmış akademik çalışmaların sonuçları üzerinden ele alınmıştır. Çalışma, kavramsal bir tartışma sunmakta ve literatürde öne çıkan mikrokredi uygulamasının olumlu ve eleştirel değerlendirme sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde, yoksulluk olgusu, kadın yoksulluğu ve mikrokredi kavramsal çerçevede yer almaktadır. İkinci bölümde, yoksullukla mücadele mikrokredi uygulaması, üçüncü bölümde ise, ülkemizdeki mikrokredi uygulamaları yer almaktadır. Son olarak değerlendirme yapılarak öneriler getirilmektedir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk tanımında ortak bir nokta bulunamamış olmasına rağmen yoksulluk kavramına ilişkin tanımlama yapılacak olursa: Yoksulluk, farklı dünya görüşlerine göre değişiklik göstermekle birlikte, bazı çevreler yoksulluğu, sistemin yapısındaki aksaklıklar ve işleyişteki eşitsizlikler nedeniyle gelir ve servet dağılımındaki dengesizliklerin bir sonucu olarak tanımlarken, bazı çevreler de yoksulluğu yoksul olarak kabul edilen bireylerin bireysel yeteneklerindeki eksikliklerden ötürü fırsatlardan yararlanamamaları olarak tanımlamıştır (Gümüş, 2014).

TÜİK ise yoksulluğu bireylerin en temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak ele almakta ve söz konusu olguyu dar anlamda ve geniş anlamda yoksulluk olarak açıklamaktadır. Dar anlamda yoksulluğu açlık durumundan dolayı hayatını kaybetme ve barınma için yerinin olmaması; geniş manada yoksulluğu ise yiyecek, giyecek, barınma gibi temel imkanlara ulaşmasına rağmen bireylerin geneli toplumun diğer kalanından daha düşük standartlara sahip olması olarak açıklamıştır (Şengür ve Taban, 2012).

Geleneksel üretimin küresel rekabet ortamına entegre olamaması emek faktörünü olumsuz yönde etkilemiş ve üretim azalmış, istihdam daralmıştır. Başta finansal yatırımlar olmak üzere yabancı yatırımların artması sonucu üretken ekonomi daralmış ve ulusal gelirden azalma görülmüştür. Değişimler istihdam yapısında da kendini göstermiş, teknoloji ve uzmanlık

gerektiren istihdama yönelik işsizliği doğurmuştur. Yoksulluk olgusu bu gelişmeler doğrultusunda belirgin hale gelmiştir (Altay, 2007). Yoksulluğun tüm ülkelerde daha çok hissedilmesi ulusal ekonomilerin üretimi ve istihdam alanında zayıflaması ile küresel ekonominin bütünlüğe hale gelmesi ile olmuştur.

Küreselleşme ile sert rekabet, teknolojinin gelişimi ve neoliberal yaklaşımla hayatın içine girmiş olan yoksulluk, bireylerin çalışma arzusunda azalma, sosyo-ekonomik ve demografik etkenlerin yanı sıra birçok başka değişken ile daha keskin bir hale gelmiştir (Gümüş, 2014). Yoksulluk küreselleşme ile ortaya çıkan etkiler ile görünür olmakla beraber bireysel, ekonomik ve toplumsal unsurlar da neden olarak belirtilmektedir. Çok boyutlu bir sorun olan yoksulluğu sadece ekonomik yönüyle sınırlandırmayıp siyasi, sosyal ve kültürel açılardan da değerlendirilmeye ihtiyaç vardır.

Kadın Yoksulluğu

Kadınlar, eğitimden sağlığa, istihdamdan diğer toplumsal yaşamın çoğu alanlarında hak ve fırsatlara erişmekte eşit olamadıkları için yoksulluğu farklı biçimde yaşamaktadır. Kadınların işgücü piyasasına katıldığı durumda ise çoğunlukla kayıt dışı alanlarda düşük ücretle, kötü çalışma şartlarında, geçici, yevmiyeli, yarı zamanlı sosyal güvenceden yoksun olarak istihdam edilmektedir. Ayrıca, geleneksel toplumsal roller nedeniyle çocuk ve yaşlı bakımının büyük ölçüde kadınlar tarafından üstlenilmesi, cinsiyet rolünden kaynaklı ayrımcılık, eğitim seviyesinin düşüklüğü gibi sosyo-ekonomik nedenlerden dolayı kadın toplumun güçsüz kesimini oluşturmaktadır. Dolayısıyla kadınlar yoksulluğu yoğun olarak yaşamaktadır (Şengül ve Fisunoğlu, 2014).

Eğitim fırsatlarından yararlanamaması, yetersiz eğitim sebebiyle mesleki bilgi ve beceri eksikliği, toplum cinsiyet rolleri, geleneksel kadın bakış açısıyla yetiştirilme, işgücü piyasasına katılımın düşük olması, istihdamda yer alması halinde de karşılaştıkları ayrımcı tutum, doğurganlık ve bakım işlerinin iş verimliliğine olumsuz etkileyeceği düşüncesi kadın yoksulluğunu tetiklemektedir (Şener, 2012).

Parasal karşılığı olan piyasada çalışma kapsamına giren kamusal alanda erkek rolü, parasal karşılığı olmayan ev/hane içi çalışma kapsamına giren özel alanda kadın rolü belirlenmiştir. Geliri olmayan veya sınırlı gelire sahip kadınlar, yoksulluğu daha derin ve yaygın deneyimlemektedir. Çünkü herhangi bir ekonomik faaliyette yer almayan kimselerin yoksulluğa maruz kalma durumu kadın ve çocuklar açısından çok hissedilir (Göktaş, 2012).

Kadın toplumun diğer yarısını oluştursa bile karar verme mekanizmasına katılımı veya pozisyonu, kaynaklara erişimi, ekonomik faaliyetlerde yer alması düşük seviyededir. Ekonomik faaliyetlerde yer almasını sağlayacak ve karar alıcı olma etkinliğini artıracak unsur mikrokredidir. Mikrokredi, kadının yoksulluğunu gidererek onu güçlendirmek için önemli rol oynamaktadır (İftikhar vd., 2018).

Mikrofinans ve Mikrokredi Kavramları

Yoksulluğun giderilmesi amacı ile geliştirilen mikrofinans yaklaşımında mücadele kapsamında düşük gelirli bireylerin iş gücü sistemine girmeleri sağlanmakta ve ekonomik olarak daha aktif kimseler olmalarını sağlayarak toplumsal ve ekonomik konumlarını iyileştirmek ve yükseltmek hedeflenmektedir (Altay, 2007). Mikrofinans, düşük gelirli insanlara bankacılık hizmetlerinin sağlanması anlamına gelirken; mikrokredi, yoksul kimselere ihtiyaç duydukları sermaye,

malzeme, hammadde masraflarını karşılayacak kredi verilmesidir. Mikrokredi olgusunu, sosyo-ekonomik hedefler taşıyan mikrofinans çerçevesinin altında değerlendirmekle beraber her ikisi yoksul insanlara kendi işlerini kurarak geçimlerini sağlamaları, kendi potansiyellerini ortaya çıkarmaları için sağlanan krediyi içermektedir (Kalaç, 2016). Küçük ve orta boy işletme dışında kalan daha küçük ölçekli işletmelerin finansmanı mikrofinansman olarak ele alınmaktadır. Düşük gelirli kesime risklerini azaltma olanağı sağlayan bu işletmelerin borçlanmalarına dünyada yaygın olarak mikrokredi denilmektedir (Ayyıldız, 2010). Çoğu zaman birbirinin yerine kullanılsalar da mikrofinans ve mikrokredi birbirlerinden oldukça farklı kavramlar olup, mikrofinans mikrokrediden daha geniş bir içeriğe sahip ve krediler, tasarruflar, sigorta, para transferleri ve yoksullar ile düşük gelirli insanlara verilmesi planlanan diğer finansal hizmetleri ifade etmektedir. Mikrokredi bir mikrofinansman aracıdır diyebiliriz.

Mikrokredi Uygulamasının Amaçları

Yoksul insanlar ihtiyaçlarını gidermek için resmi finansal sektör aracılığıyla sunulan hizmetlere erişemediği durumda gayri resmi ticari ve ticari olmayan borç veren güvensiz kimselerden çok yüksek faiz oranlarla kredi almaktadır. Dar gelirli bireyler de diğer herkes gibi, işlerini yönetmek, varlık sahibi olmak, tüketimlerini düzenlemek ve risklerden korunmak için mali hizmetlere erişim hakkına sahip olmalıdır. Buradan hareketle yoksul bireylere kredi, tasarruf yapabilme imkanı ve diğer temel finansal hizmetleri sağlayacak mikrofinans yaklaşımı benimsenmektedir. Mikrofinansman, resmi finans kuruluşlarına erişimi olmayan ya da bu kuruluşların hizmet sundukları ancak yetersiz kaldıkları yoksul aileler, özellikle yoksul ailelerde kadınların erkeklerle oranla daha dezavantajlı durumda olduğu ve kadının, ailesini toparlama ve çocuklarını daha iyi şartlarda büyütme çabası içinde olan yoksul kadınlar için oluşturulmuş bir finansman yöntemidir (Altay, 2007). Yoksul bireylerin finansal sisteme erişemedikçe yoksulluk durumları devam etmektedir. Finansal sistem içerisindeki kaynaklara erişmesi zor olan yoksul bireyler kötü şartlar ortamında ya yaşamaya devam edecek ya da gayri resmi finansal sektöre başvuracaklar. Tefeciler ile ilişkileri onları yoksulluktan kurtaramadığı gibi borçlarını ödeyememe ve yüksek faiz uygulamasıyla durumları kötüye gidecektir (Korkmaz ve Bayramoğlu, 2007). Yoksullukla mücadelede bireylerin gayri resmi sektörle işbirliği yapmalarının önüne geçmek için yöntemler geliştirilmektedir.

Mikrokreditinin hedeflediği amaçlar, hem ekonomik hem de sosyal etkiler boyutunda ele alınabilir. Ekonomik etkiler boyutu geliri artırmak ve çeşitlendirmek birinci amaç iken; ikinci amaç ise tüketimin artması ve tasarruflar ile varlıkların yükseltilmesidir. Birinci amacın gerçekleşmesini müteakip ikinci amaç hedefine ulaşır. Gelirin artması ile tüketim, tasarruf ve varlık artması söz konusu olacaktır. Mikrokreditinin bir diğer amacı sosyal etki açısından ise ilk amaç sosyal güçlendirmeyi sağlamak iken ikincil amaç doğurganlık oranının azaltılmasıdır. Bu amaç kadınların sosyal durumunun güçlendirilmesiyle ilişkilendirilebilir. Sosyal durumunu güçlendirmenin koşulu ekonomik halinin iyileştirilmesinden ileri gelir. Mikrokreditinin sosyal etkiler boyutunda sosyal dayanışmanın artırılması başka bir amaçtır. Sosyal dayanışma artan kolektif hareketlerle mümkün olduğunu varsayarsak bireylerin kendilerini ifade etme şansının daha fazla olduğu sivil toplum kuruluşları aracılığıyla gerçekleşebilir (Gümüş, 2014).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, mikrokredi alan ve olumlu sonuçlar elde eden birey, öncelikle temel fizyolojik ihtiyaçlarını, örneğin açlık ve susuzluk gibi gereksinimlerini karşılar. Bu ihtiyaçları karşıladıktan sonra, işsizlik veya işten çıkarılma gibi endişeleri ortadan kaldırarak güvenlik ihtiyaçlarını yerine getirir. Güvenliğini sağladıktan sonra, birey sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya başlar ve kendini ifade etme isteğiyle daha ileri düzeydeki ihtiyaçlarını karşılamaya yöneldiğinde kendini gerçekleştirme hedefini takip eder. Kendini

gerçekleştirmek isteyen bireyler, çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaparak kolektif hareketlere katılırlar, bu da toplumsal dayanışmayı artıran bir etki yaratır (Gümüş, 2014).

Mikrokredi uygulamasının öncelikli hedefi yoksulluğu önlemektir. Bu hedefine yönelik süreç gelişirken işsizliğin giderildiğinden ve istihdamın artışından bahsedilmektedir. Bireylerin istihdama erişimini sermaye eksikliği, yeterli eğitim fırsatlarına erişim sağlayamama ve bankacılık ile finansal hizmetlerden istenilen desteği alamamak gibi şartlar engellemektedir. Bu engellerin farkındalığı ile mikrokredi uygulaması harekete geçirilmiştir. Eğitim fırsatı sunma ve sermaye sağlama yönü bulunan mikrokredi uygulaması yoksul kadının gelir getirici faaliyette bulunmasını ve istihdamda yer almasını sağlayacaktır (Şengür ve Taban, 2012).

YOKSULLUK İLE MÜCADELE VE MİKROKREDİ UYGULAMASI

Yoksulluğun kadınları daha fazla etkilemesi nedeniyle; boşanmış veya eşiyle ayrı yaşayan ya da hiç evlenmemiş kadınlar, hanehalkı gelirini sağlayan kadınlar yoksulluktan daha fazla etkilenmektedir. Yoksullukla mücadeleye ilişkin politikaların belirlenirken kadın yoksulluğu bir kenara bırakılmamalıdır (Şengül ve Fisunoğlu, 2014). Yaşanılan süre içerisinde sorun olan yoksulluk çözüme kavuşmadığında geleceğe tehdit teşkil etmektedir. Küresel bir sorun olarak algılanan yoksulluğun tamamen ortadan kaldırılması veya etkilerinin hafifletilmesi amacıyla ulusal ve uluslararası alanda mücadele gerekmektedir.

Yoksullukla mücadele sadece ekonomik etmenler ile değil, siyasal yapı, yerel topluluklar, sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar gibi birçok etmenin yer aldığı kompleks bir yapıda ele alınmalıdır. Yoksullukla mücadele konusuna genel anlamda dolaylı ve dolaysız yaklaşım çerçevesinde değinilmektedir. Dolaylı yaklaşımda, ekonomik büyümenin yoksulluğu azaltacağına inanılmaktadır. Ekonomik büyümenin sağlanması halinde yoksulların gelirinde ve yaşam standartlarında iyileşme olması beklenmektedir. Ekonomik büyüme ile yoksulluk arasında pozitif ilişki kurulmaktadır. Dolaysız yaklaşımda ise, devlet beslenme, sağlık, eğitim, barınma gibi temel gereksinimler için somut program ve politikalar geliştirir. Bu temel ihtiyaçlar yoksul bireylerin yaşam standartları ile doğrudan ilişkilidir (Şenses, 2017).

Dolaysız yoksullukla mücadele stratejisi, köklü reformları, devlet harcamalarını ve yoksullukla mücadeleye yönelik programları içermektedir. Yoksulluğun azaltılmasında bir yöntem olan radikal reformda kaynakların yeniden dağıtılması ve eşitsizliğin giderilmesi söz konusudur. Yoksullukla mücadelede öne çıkan kamu harcamaları sosyal güvenlik ve yardım programlarına, eğitim ve sağlık alanında yapılan harcamalara yöneliktir. Dolaysız yaklaşımda sonuncusu olan yoksullukla mücadele programların öncelikli amacı yoksul bireylerin işgücü piyasasına erişimini sağlamak ve şartlarını iyileştirmektir (Şenses, 2017). Dolaysız yoksullukla mücadele yaklaşımı içinde değerlendirilebilecek başarılı bir uygulama örneğine 'Mikrokredi' uygulaması gösterilebilir (Şengür ve Taban, 2012).

Gürses (2007), ülkemizde yoksulluk sorununun yalnızca ekonomik büyüme ve kalkınma yoluyla çözüleceği şeklinde bir inanç bulunduğunu belirtmekte; ekonomi alanındaki atılımlar ve gelişmelerin zenginleşme ve refah artışı sağlayacağı, dolayısıyla yoksulluk sorununun otomatik olarak çözüleceği görüşüne karşı çıkmaktadır. Yoksulluğun bölüşüm ve dağıtım mekanizmaları ile doğrudan ilgili olduğuna, ekonomik gelişmenin çözüm olmayacağına inanmaktadır. Sadece büyüme temelli yöntemler, insanların yaşam koşullarını iyileştirme konusunda yetersiz olmaktadır. Yoksulluk içinde bulunanların yaşam standartlarını yükseltme düşüncesi öne çıkmış ve kalkınmanın ancak bu şekilde sağlanacağı vurgulanmaktadır (Akbulaev vd., 2017). Yoksulluğun azaltılmasında mikrokrediler tek araç değildir, ancak destekleyici bir politika olarak görülebilir. Ekonomik büyüme ve kalkınma ile yoksulluk azaltılacaktır (Güzel, 2011).

Yoksullukla mücadelede en etkili stratejiler, Avrupa Birliği (AB), Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından uygulanmaktadır. Dünya Bankası, yoksullukla mücadele stratejilerini belirlemeden önce, bu stratejilere odaklanacak belirli alanları seçmektedir. Bu bağlamda, Dünya Bankası'nın öncelik verdiği alanlardan biri mikro finans sektörü olup, bu sektör aracılığıyla yoksul bireylere mikro krediler, para transfer hizmetleri, tasarruf ve kredi gibi temel finansal hizmetler sunulmaktadır. Finansal hizmetler, insanların işlerini sürdürmelerini, tüketim yapabilmelerini sağlamalarını, riskler karşısında uyum sağlayabilmelerini ve varlık biriktirmelerini kolaylaştırmaktadır (Gümüş, 2014). Uluslararası kuruluşların çabaları yoksulluğun ortadan kaldırılması için küresel bir birlikteliğe ihtiyacın olduğunu ve yoksullukla mücadele üzerinde sağlanan mutabakatı açıkça göstermektedir (Mengü, 2016). Mikro finans programları ile bireylere fırsatlar sunulmuş olup birey ekonomik fırsatlarla tüketim yapabildiği gibi varlığını biriktirmeye yönelecektir. Mikro finans programları uygun ve elverişli kullanıldığında bireyler yoksulluk içinde kalmayacaktır.

Mikro finansman, pek çok ülkenin yoksullukla mücadele stratejilerinin bir parçası haline gelmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Yoksulluğa merhamet duyguları ile yaklaşmanın ötesinde desteklendiğinde mikro finansman sayesinde bireylerin, küçük ölçekli de olsa girişimcilik yapabilecekleri ve bu yolla önemli ekonomik değerler yaratabilecekleri anlaşılmıştır. Mikro finansman yaklaşımının, ülkelerin finansal sistemlerinin vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul edilmesi durumunda, bu alanda başarılı sonuçlar elde edilmesi mümkündür (Altay, 2007).

Mikrokredi Sisteminin Ortaya Çıkışı

Mikrofinans fikri, 1974 yılında Bangladeş'in Çittagong Üniversitesi'ndeki ekonomi profesörü Muhammad Yunus tarafından ders verirken yoksulluk içindeki halk ve öğretmekte olduğu ekonomik kuramlar, teoriler arasındaki uçurumu fark etmesiyle geliştirilmiştir. Yunus, ekonomi kuramlarının her tür ekonomik soruna çözüm bulduğunu anlattığı akademik yaşamdan kaçarak insanların yaşadığı gerçek yaşam ekonomisini keşfetmek istediği süreçte; yoksul insanların günlük yaşamlarını gözlemeye başlamıştır. Yoksul köylüler, teminat eksikliği nedeniyle ticari bankalardan uygun faiz oranlarıyla kredi alamamakta ve bu yüzden tefecilerden yüksek faizle borç alarak üretim yapmaktadır. Ancak bu durum, bireyleri bir kısır döngüye sokmakta, onların geçimlerini sağlamalarını ve birikim yaparak sermaye oluşturmalarını önlemektedir (Yunus, 1999).

Yunus, bu gözlemlerinden yola çıkarak Grameen Bankası modelini geliştirmiştir. Modelin iki temel unsurundan birincisi kadınların daha fedakar ve ekonomik olarak daha dikkatli harcamalar yaptığına inanarak, kadınları mikrokredi uygulamasının ilk hedefi olarak seçmiştir. Kadınların yoksulluktan çıkma konusunda daha fazla çaba gösterdikleri ve kazançlarını çoğunlukla çocukları ve evleri için kullandıkları düşünülmüştür. İkinci olarak, krediler bireysel olarak değil, gruplar halinde verilerek, grup dayanışması ve denetimi sağlanmıştır (Yunus, 1999).

Mikrokredi ile iş yapma fikri olup, gelir getirici bir faaliyette bulunmak isteyenlere klasik yollarla kredi elde edemeyeciklere başlangıç olarak sermaye ihtiyacı karşılanır (Ayyıldız, 2010). Mikrokredi, yoksullara balık tutmayı değil, balık tutmak için gerekli araçları sağlamayı amaçlayan bir yaklaşımı benimsemiştir. Bu sayede, düşük sermaye ile büyük işler başarılabileceği vurgulanmış ve mikrofinans, gelir yaratmak isteyen ancak geleneksel bankacılık sisteminden faydalanamayan bireyler için önemli bir çözüm haline gelmiştir (Yunus, 1999).

Muhammad Yunus tarafından 1976 yılında Bangladeş'te kurulmuş olan Grameen Bankasının Grameen kelimesi, Bangladeş dilinde "kırsal" ya da "köy" manasına gelmektedir. Bu model, yoksul kesimin krediden yoksun kalmasının, bu kesimin ekonomik açıdan ilerlemesi önündeki

en önemli engel olduğundan hareketle teminat olmaksızın yoksullara kredi verilmesinin mümkün olduğunu ispat etmek için uygulanmaya başlamıştır. 1979 yılına kadar Bangladeş Merkez Bankası ve diğer ticari bankaların desteği ile proje ilerlemiş ve 1983'te Grameen Bank adı altında dar gelirli bireylere kredi veren mikrokredi bankası kurulmuştur. (Akbulaev vd., 2017). Grameen Bank bugün yoksullukla mücadelede sadece parasal kredi imkanı sağlamadan çok boyutlu olarak birçok görevi ile toplumun kalkınmasında itici bir güç haline gelmiştir (Şengür ve Taban, 2012). Grameen Bankası, bankaların sunduğu finansal hizmetlerden yoksulların da yararlanmasını sağlamak, aynı zamanda yoksulların enformel kredi sağlayıcıları tarafından sömürülmesini engellemek, yıllardır var olan “düşük gelir-düşük tasarruf-düşük yatırım” döngüsünü “düşük gelir-kredi desteği-yatırım-daha fazla gelir-daha fazla tasarruf-daha fazla yatırım-daha fazla gelir” olarak değiştirmek amacını taşımaktadır (Akbulaev vd., 2017).

Grameen Bankası uygulaması farklı bir sosyoekonomik model çerçevesinde barışçı, katılımcı ve kadınların sosyoekonomik konumunu güçlendirici özellikleriyle dikkat çekmektedir. Bu uygulamada hem tarımsal ürünlere hem tarım dışı etkinliklere yönlendirilmiş ve böylelikle üretim ve istidamdan çeşitlendirilmiştir. Bu uygulama ile yatırım danışmanlığı hizmeti sunulması, kredilerin verimli kullanılması sağlanması ve kredilerin tamamına yakınının geri ödenmesi gibi ekonomik gelişme; aile planlaması, okuryazarlığı artırması, çocukların okula gönderilmesi gibi toplumsal gelişme gerçekleştirilmektedir (Şenses, 2017). Mikrokredi uygulaması, hedeflediği yoksul kadınların üretim sürecine dahil edilmesi ve dışlanmışlığı önlemesiyle bu kadınların sosyoekonomik gelişmesine önem vermesi ile ilgi çekmektedir.

Mikrokredi Uygulamasının Türkiye’de Ortaya Çıkışı

Türkiye’de 2001 krizi sonrası bireylerin girişimciliğini teşvik ederek kendi işlerini kurmaları ve bunun sonucunda yoksulluk sınırının üzerine çıkmaları için mikrokredi projeleri uygulanmaya başlanmıştır. Yoksul bireylerin potansiyellerinin hayata geçirilmesiyle kriz sürecinin olumsuz etkileri bertaraf edilebilir ve krizin yaratacağı olumsuz sonuçlara karşı toplumdan dışlanmalarının önüne geçilebilir (Gürses, 2007). Muhammed Yunus, yoksulluğu “bonsai ağacı” metaforu üzerinden açıklar. Bonsai ağaçları, en kaliteli tohumlar kullanılsa bile, ekildikleri alanın büyüklüğü ile doğru orantılı olarak gelişmektedir. Eğer ağaç bir saksı içinde dikildiyse ağacın boyu birkaç inçten fazla boyuta ulaşamayacaktır. Bu benzetmeden hareketle de Yunus, yoksulların sahip oldukları potansiyele odaklanmayı teklif etmekte ve yoksulluklarından kurtulabilmeleri adına kendilerine fırsat verilmesine ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir (Mengü, 2016). Mikrokredi hem bireylerin girişimciliğini harekete geçirme hem yoksulluğu azaltma için etkili olmaktadır.

Beşeri sermaye, yoksul bir kişinin yoksulluktan kurutulup refah seviyesini iyileştirecek bir unsurdur. Yoksul kimsenin eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim için ihtiyaç duyduğu finansman belli yöntemlerle karşılanması halinde refah düzeyi gelişecektir. Devlet, geri ödenmesi şartıyla kredi fırsatlarını yoksul kimselere sunmaktadır (Gümüş, 2014). Yoksullukla mücadelede bölgeler arası ve cinsiyet bağlamında gelir farklılığını ortadan kaldırmayı amaç edinmiş mikrokredi sistemi ekonomik açıdan olduğu kadar sosyal açıdan da hedefleri barındırmaktadır.

Kadının ikinci plana atıldığı toplumlarda mikrokredi ile kadın bilgi sahibi olması sonucu sosyo ekonomik anlamda iyileşme yaşayacaktır. Ekonomik iyileşme ile hane gelirine katkı yapacağı için aile içinde söz hakkı elde edecektir. Hem farkındalık hem yaşamındaki iyileşme ile içinde bulunduğu toplum tarafından değer görmeye başlayacaktır (Aslan, 2015).

Toplumun geleneksel inancı, sermaye eksikliği, cinsiyet ayrımcılığı, iletişim sorunları, sosyal pozisyon, cam tavan engeli, güvensizlik, deneyim eksikliği ve rol modellerinin bulunmaması

kadınların girişimci olmalarını engelleyen unsurlardır. Girişimcilik, cesaret, yaratıcılık, risk alma, özgüven, içsel motivasyon ve etkin iletişim gibi özelliklere sahip bireylerin başarabileceği bir alandır (Eral, 2018). Girişimcilik önündeki engelleri kaldırmayı başarmış kadınlar ekonomik ve sosyal alanda olumlu katkılar sağlaması kaçınılmazdır. Girişimcilik ruhu ile kredi kullanmaya yönelen kadın gelir sağlayarak ekonomik açıdan güçlenecek ve özgüven, saygı, motivasyon ile sosyal, psikolojik kazanımları aile ve toplumu geliştirecektir. Ekonomik ve sosyo-psikolojik alanda güçlenme sağlandığında yoksulluğun azaltılmasından bahsedilecektir.

Türkiye Grameen Mikrokredi Programı

Devlet ve sivil toplum kuruluşları kadın yoksulluğunu azaltmak ve kadınların toplumda etkinliğini artırmak için çalışmalar yapmaktadır. Yoksul kadını hedef alan ve kadının ekonomik ve sosyal açıdan güçlendirecek Türkiye Grameen Mikrokredi Programı kadın yoksulluğunu azaltmak için uygulanmaktadır (Şengür ve Taban, 2012). Dünyanın çeşitli bölgelerinde ve ülkemizde bazı sivil toplum örgütleri özellikle kadın yoksulluğunu hedefleyen projelerle yoksullukla mücadele etmektedir. Türkiye'de Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı (KEDV), ve Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER) gibi STK'lar bu tür projeler yürütmektedir (Göktaş, 2012).

Yoksulluk, bireysel bir problem değil, yapısal bir sorun olup, mikro kredi yaklaşımı ile çözülmeye çalışılmaktadır. 2002 yılında KEDV tarafından Marmara Bölgesi'nde başlatılan mikro kredi uygulamaları, 2003 yılında ise Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) ve Grameen Bankası işbirliğiyle Diyarbakır'da hayata geçmiştir. 2005 yılında çıkarılan yasal düzenlemelerle, İl Özel İdaresi'nin görevleri arasında "yoksullara mikro kredi verilmesi" de yer almıştır. Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (TGMP), TİSVA ve Grameen Trust işbirliğiyle, kamu ve özel sektör desteğiyle faaliyet göstermektedir (www.tgmp.net).

2025 yılı itibarıyla TGMP başlangıç kredisi, faaliyet kredisi, temel kredi, gelişim kredisi, büyüme-hepitalist kredisi, hayvancılık kredisi, tarım kredisi, teknoloji kredisi, sosyal kalkınma kredisi şeklinde 8 farklı kredi vermektedir. Temel Kredi, eski ve yeni mikro girişimciler için ilk mikrokredi türüdür ve yeni girişimcilere 2.000 TL ile 10.000 TL arasında verilmektedir. Bu kredilerin geri ödemesi 24 hafta içinde yapılmaktadır. Girişimci Kredisi ise vergi mükellefi olan dar gelirli mikro girişimcilere 5.000 TL ile 20.000 TL arasında verilir ve geri ödeme süresi 44 haftadır. Büyüme-Hepitalist Kredisi, ticari faaliyetlerini genişletmek isteyen ve yoksulluk sınırını aşmış girişimcilere verilir. Bu kredi türü için başvuracak kişilerin Ticaret Odası veya Esnaf Sanatkarlar Odası'na kayıtlı olması gerekir. Kredi tutarı 25.000 TL ile 40.000 TL arasında olup, geri ödeme süresi 45 haftadır (www.tgmp.net).

TGMP'nin Türkiye'de mikrokredi uygulaması 85 şubede uygulanmaktadır. Kredi alan kadın sayısı 15.872 iken, kullandırılan kredi miktarı yaklaşık olarak 1.968.121.508,32 TL'dir (www.tgmp.net).

Mikrofinans, girişimciler ve küçük işletmeler için bankacılık hizmetlerine erişim zorluğu aşılmasına yönelik finansal bir destektir. Hem bireysel hem de grup tabanlı başvurularla sunulan mikro krediler, TGMP tarafından Grameen Bankası'nın grup tabanlı modelini benimsemiştir. Bu model, 5 girişimci arasında dayanışma ve sorumluluk duygusunu geliştirir. Kredilerin geri ödemesini düzenli yapmayan girişimcilerin borçları, diğer grup üyeleri tarafından karşılanır. TGMP, finansal hizmetlere erişimi olmayanlara mikrofinans aracılığıyla fırsatlar sunarak, onların potansiyellerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmayı amaçlar (www.tgmp.net).

"Ne kadar paran varsa, o kadar para alırsın" ve "paran yoksa para alamazsın" ilkesinin yer aldığı temel bankacılıktan "ne kadar aza sahipsen o kadar daha fazla önceliğin olacaktır" prensibine

yönelim olmuştur. Mikrokredi uygulaması, iş kurma fikri olan ve küçük bir sermaye ile gelir elde etmeyi hedefleyen yoksullara, teminat ve kefil gerektirmeyen güvene dayalı bir finansman imkanı sunar. Bu uygulama, yoksulların kendi kendilerine yoksulluktan kurtulmalarını sağlayan etkili bir strateji olarak ekonomik ve sosyal kalkınmayı teşvik eder. Ayrıca, mikrokredi sayesinde ekonomik krizlerin muhtaç nüfus üzerindeki olumsuz etkileri azaltılır, gelir ve istihdam fırsatları artırılır ve yoksul hanelerin sürdürülebilir geçim kaynakları oluşturması sağlanır (www.israf.org). Geleneksel banka aksine müşterilerine ellerinde ne kadar servet, birikim olduğu sorulmaz, ne kadar yoksul oldukları, ne kadar az birikime sahip oldukları kanıtlanması istenir (Yunus, 1999). Yoksul kimselere fırsat sağlanması durumunda yetenekleri, yaratıcı fikirleri, para kazanma istekleri onları bulundukları durumdan kurtarmaya, koşullarını geliştirmeye sevk edecektir.

TÜRKİYE'DE MİKROKREDİ UYGULAMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye'de kamu bankları, kooperatifler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları gibi pek çok kurum ve kuruluş tarafından uygulanan mikrokredi sisteminin etkin olup olmadığına bakıldığında olumlu ve olumsuz iki ayrı yönden sonuçlar ortaya çıkaran araştırmalar bulunmaktadır.

Mikrokredi uygulaması, kapitalizmin ve ataerkil yapı kaynaklı toplumsal cinsiyetçi rollerin sebep olduğu kadınların yoksullaşmasına bir çözüm olarak düşünülmüştür (Akbaş, 2005). Bayramoğlu ve Dökmen (2017), araştırmalarında mikro kredi uygulamalarının kadınlarda işsizliği azalttığına, hem aile ekonomisine sağladığı katkı hem de toplum ve aile kararlarında söz sahibi olma durumunu artırdığına dikkat çekmişlerdir.

Mikrokredinin yoksullukla mücadelede etkin olup olmadığı merak edilmektedir. Mikrokredi kullanan kadınların mikrokredi öncesi ve sonrası ekonomik koşulları incelendiğinde mikrokredinin gelir seviyesini artırdığı görülmektedir. Kadınlar, sermaye eksikliğinden dolayı ekonomik yaşamda yer alamamaktadır. Ancak mikrokredi sayesinde sermaye eksiklikleri giderildiği için ekonomik alanda varlıklarını göstermektedir. Ekonomik alanda var olan kadın gelir elde ettiğinde kendine güveni artmaktadır (Aslan, 2015). Böylece kadın, ekonomik ve sosyal-duygusal gelişimi ile daha görünür ve hissedilir olmaktadır.

Şengür ve Taban (2012), yoksulluğun azaltılmasında mikrokredinin rolünü inceleme amacıyla yaptıkları çalışmada mikrokrediden yararlanan kadınların hane gelirlerinde kredi öncesi ve sonrası dönemlerde anlamlı değişiklikler gözlemlendiği ve her dört haneden birinin yoksulluk sınırının üzerine çıktığı ileri sürülmüştür. Bu desteğin kadınların işgücüne katılım oranını artırdığı gözlenen olumlu sonuçların yanı sıra yaşam standardında iyileşmesi, çevresel ilişkilerin güçlenmesi, saygınlıkta artış, çocukların eğitime verilen önemin artması, mevcut işin genişletilmesi veya yeni bir girişimin başlatılması, eş desteği ve özgüven gelişimi gibi alanlarda olumlu katkı sağladığı belirlenmiştir.

"Kadın, eline en ufak fırsat geçtiğinde, yoksulluktan kurtulmak için olağanüstü mücadele verir" düşüncesini destekleyen bir araştırma ise hane halkı seviyesinde, mikrokredilerin hane halkı gelirinde %25 ile %75 arasında değişen oranlarda bir artış, sermaye birikiminde ilerleme, tüketim ve tasarruf alışkanlıklarında gelişme ile birlikte nitelikli eğitim olanaklarına erişimde iyileşme sağladığını ortaya koymuştur (Ayyıldız, 2010).

Göktaş (2012), çalışmasında mikrokredi kullanan kadınların kendilerine olan güvenleri ve geleceğe bakış arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ileri sürmüştür. Yaptığı emeğin bir karşılığı olması, kazandıkları gelirle kendilerinin, evin ve çocukların ihtiyaçlarının karşılandığından dolayı kadınlar işe yaradıkları hissini taşımaktadır. Yoksullukla mücadelede bir araç olarak

mikrokredi uygulamasının ekonomik alanda yaptığı katkı dışında sosyo psikolojik anlamda kredi kullanıcılarına yarar sağladığı anlaşılmaktadır.

Demir (2015), Tokat ilinde mikrokredi uygulamalarının etkinliğini inceleyen bir araştırma yapmış ve mikrokredi sonrası giyim, gıda harcamaları veya sosyal faaliyetlerde (dışarıda yemek yeme, sinemaya gitme vb.) anlamlı bir artış gözlemlenmemiştir. Ancak, mikrokredi üyesi kadınların, gerçek bir iş kurmasalar da kredi alabilmenin bir hak olarak görülmesinin, onlara güven kazandırdığını tespit etmiştir. Bu araştırmaya göre uygulamanın asıl hedefi olan ekonomik boyutu dışında psikolojik boyuttaki olumlu sonucu ile karşılaşılmıştır.

Mikrokredi, yoksul kadınlara ya yeni bir iş kurma (örneğin evde dikiş dikmek için malzeme almak, yemek yapıp satmak veya bir atölye açmak gibi) ya da mevcut bir işi geliştirme amacıyla verilen bir finansman desteğidir. Demir (2015) yaptığı araştırmada, kredi alımında genellikle bir iş planı belirtilse de, kredilerin gerçek kullanım amacının kişisel ihtiyaçlar, çocukların ihtiyaçları, ev masrafları ve sağlık harcamaları gibi farklı alanlarda olduğunu tespit etmiştir. Sistemdeki denetim eksiklikleri nedeniyle kredilerin neredeyse yarısının amacına uygun kullanılmadığını ortaya koymuştur.

Aslan (2015) yapmış olduğu araştırma sürecindeki sözlü mülakatlarda katılımcıların aldıkları krediyi alınış amacına uygun kullanmadıkları ortaya çıkmıştır. Amacına uygun kullanılmayan kredi sonucu katılımcılar haftalık ödemeleri yapamamakla karşı karşıya kalmaktadır. Buradan kredi kullanımının yerinde ve amacına uygun olup olmadığının mikrokredi şubesi yetkilileri tarafında denetlenmesi durumunda, mikrokreditinin yoksullukla mücadelede daha etkili sonuçlar doğurabileceği sonucu anlaşılmaktadır.

Kredi tutarlarının düşük olması girişimlerin ölçeğini sınırlamaktadır (Demir, 2015). Şengür ve Taban (2012), Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği çalışmasında kredi alanlara sağlanan finansman yetersizliği ve geri ödeme sürelerinin kısa oluşunu uygulamanın eksikliği olarak görmüşlerdir, Bu eksikliği destekleyen bir başka bulguya Eral (2018)'in çalışmasında yer vermiştir. Mikrokredi programları kapsamında verilen miktarlar standart bir çerçevede yer alması, farklı girişimlere yönelik olmayıp, kadın girişimcilerin sundukları iş planlarına göre kredi koşullarının esnekleştirilmesi gerektiği savunulmuştur.

Mikrokredi, yoksulların ekonomik zorluklarından kurtulabilmesi için önemli bir araçtır. Ancak, mikrokreditinin hedef kitlesine, özellikle yoksul kadınlara, ulaşamaması ve kadınların aldıkları kredileri genellikle eşlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için kullanması ya da kredinin eşleri tarafından finanse edilmesi sebebiyle kredi kadınlara iktisadi anlamda faydalı olamamaktadır. Ayrıca, kaynak yetersizliği, kredi geri ödeme organizasyonlarının eksiklikleri, girişimcilik korkuları ve yetersizlikler, risk yönetimi sorunları, sosyal güvenlik eksiklikleri, mesleki eğitim yetersizliği, kuruluş giderleri, vergiler ve kriz gibi faktörler mikrokreditinin etkinliğini sınırlamaktadır (Göktaş, 2012). Kadınların risk almaktan kaçınması, toplumun bakış açısı ve kredi başvurularına karşı duyulan çekinceli durumlar sebebiyle mikrokredi uygulamasına katılım yeterli düzeyde olmamıştır (Güzel, 2011).

Aslan (2015) tarafından yapılan bir araştırmada, Erzurum'daki mikrokredi kullanıcılarının eşlerinin iş durumlarına bakıldığında, en yüksek oranın memur/işçi kategorisinde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, mikrokreditinin hedef kitlesinin yoksul kadınlar olduğu hipotezini çürütmektedir, çünkü Erzurum'da hedef kitleye ulaşılamadığı gözlemlenmiştir. Eral (2018), mikrofinans kuruluşlarının kredi odaklı hizmetler sunmalarının, borçlanmayı gerektirdiği için en yoksul kesimler için etkili bir çözüm olmadığını ileri sürmüştür.

Kredi kullanan kadınların yalnız çalıştığı ve ikinci bir kişiyi istihdam edebilenlerin oranının çok düşük olduğu gözlemlenmiştir (Altay, 2017). Ayrıca, kredi kullanan kişilerin ürettikleri ürünlerin başkaları tarafından satılması engellenirse, ürünleri üreten kişinin gelir kaybı yaşamayacağı belirtilmiştir. Mikro kredi uygulamalarında, kişilerin düzenli olarak ürünlerini satabilecekleri pazar yerlerinin eksikliği de önemli bir yetersizlik olarak ortaya çıkmaktadır (Göktaş, 2012)

Güzel (2011), çok yoksul insanların aldıkları kredileri acil ihtiyaçları gidermek amacıyla kullanacağından sürdürülebilir bir gelir elde edemeyeceğini söyler. Aldıkları kredileri ödeyemediklerinde düşük de olsa faiz oranlarıyla karşılaşacakları için ödeyemedikleri borçları onları öncekinden daha zor durumda bırakacağını ileri sürerek yoksul insanların devlet yardımlarıyla desteklenmesini önermektedir.

Mikro kredi uygulamasının yoksulluğu gidermek olmadığını ancak yoksulluğu dayanabilir kıldığını söyleyerek Akbaş (2005), bu uygulamanın kendine güvenen ve daha eğitim kadınların eklenmesiyle güçlendirilebileceğini önermiştir.

Bu uygulamada hedef kitle yoksulun yoksulu olarak belirlenmesine rağmen proje hayata geçirilirken grup oluşturulma sırasında borcuna sadık, ödeyebilecek durumda olan kimselerin seçilmesi bir çelişkiyi ortaya koymaktadır (Akbaş, 2005).

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanların kişisel bilgi ve becerileriyle işlerinde başarı sağlaması beklenirken imkansız finansal durumlar bunu engellemektedir. İnsanların yoksulluğu sürdürmelerinde ne bilgi, becerileri ne de eğitimsiz veya tembel oluşları etkilidir. Sermaye yetersizliği ile karşı karşıya olan ve üretim yapabilmesi için kendisine sunulan finansal hizmetlerin eksikliği yoksul insanları geçimlerini zorlamaktadır. Yoksul insanlara onların lehine sunulacak finansal hizmetler ile üreterek, geçim sağlayarak insana yakışır bir düzeyde ekonomik ve sosyal yaşamda yerlerini alacaktır.

Mikro kredi yoksullukla mücadele aracı olarak ortaya çıkmıştır. Mikro kredi ile hedeflenen önemli hususlardan biri kadınlara kredi yoluyla kaynak sunarak onların çalışma yaşamına katılımlarını teşvik etmek ve diğeri ise ekonomik bağımsızlık kazanan kadınların hem aile içinde hem toplumda daha yüksek statüye yükseltmektir. Yoksullara küçük ölçekli krediler aracılığıyla onları güçlendirmeyi hedefleyen mikro kredi uygulamasında yoksulların üretim sürecine dahil edilmesi onların yoksulluklarıyla başa çıkmada kendilerinin etkin olmasını sağlamaktadır.

Mikro kredi sistemiyle yoksullukla mücadele için oluşturulmuş olmakla beraber girişimciliği teşvik etmesi, kadınların sisteme dahil olması ile özgüveni geliştirdiği, ekonomik, sosyo psikolojik durumunu güçlendirdiği görülmüştür.

Günümüzde mikro kredi sisteminde hedef kitle olan yoksul kadınların düşük eğitim seviyeleri, işgücüne katılım konusundaki isteksizlik, yeni iş fikirleri geliştirme konusundaki yetersizlikler, sosyal konumları, baskı, özgüven eksikliği, çekingenlik gibi psikolojik durumları bu uygulamanın etkinliğini azaltmaktadır.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde mikro kredi uygulamasının yararlanıcılarının yaşam standartlarını geliştirdiği gibi olumlu sonuçlar doğurduğu görülmekle beraber bazı eksikliklerden kaynaklı geliştirilmeye ihtiyaç olduğu dikkat çekmektedir. Mikro kredi olarak verilen miktarın yeterli olmadığı, verilen miktarlarla ancak yaşamda kalmayı başardıkları öne çıkan eksikliklerdir. Miktar yetersizliğinden bahsedilse bile verilen o az miktarların da geri ödenmesinde zorluklarla karşılaşmakta ve sistemin devam edebilmesi mümkün olmamaktadır. Mikro kredi uygulamasında görülen diğer eksiklik ise yararlanıcıların en yoksul kadın olmadığıdır. Yoksul kadınlar, bir iş kurmak için gerekli eğitim veya beceri eksikliği, psikolojik

etmenler gibi durumlar sebebiyle mikrokredi sisteminden haberdar olmadıkları ve nasıl bir yol izleyecekleri hususunda özgüven eksikliğinden sisteme dahil olamadıkları görülmektedir. Eğitim yetersizliğinin sebep olduğu başka bir engel ise; mikrokredi ile başlangıç için gerekli sermaye verilse bile o sermayenin nasıl yönetileceğinin bilinmemesidir. Bu sistemin ana sloganı olan balık tutmak için gerekli imkanları sağlaması olsa da balık tutmanın öğretilmesi göz ardı edilmemelidir. Kredi verilmeden önce verilen eğitimlerin sembolik olmasının önüne geçilerek piyasanın gerektirdiği şartlara uygun hale getirilmelidir.

Mikrokredinin yoksulluğa bir çare olduğu görüşünü piyasa bilgisi, ekonomik eğitim hususları ile desteklenmelidir. Mikrokredi, yoksulluk ile mücadelede tek çözüm olmamakta, eğitim, sağlık ve diğer alanlardaki hizmetlerle güçlendirilmeye ihtiyaç vardır. Yoksulluğun azaltılmasında ölçü olarak sadece finansal kaynak sunma olarak beklenen sonuçları doğurmayabilir. Yoksulluk, hem ekonomik unsurları hem güçlendirme unsurları ile bir arada düşünüldüğünde bireyin sağlık, eğitim gibi alanlarda güçlenmesi ekonomi boyutunun tamamlayıcısı olacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması yoktur.

Etik Onay: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Etik Kurul Onayı: Çalışma kamuya açık ikincil verilerin kullanılmasıyla oluşturulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Çalışma tek yazarlı olup katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

Akbaş, B. Y. (2005). *Kadın Yoksulluğu ile Mücadele Stratejisi Olarak Mikrokredi: Türkiye Diyarbakır Grameen Bank Mikrokredi Projesi Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Akbulaev, N., Ahmedov, T. ve Aliyev, Y. (2017). Yoksulların Bankası: Grameen Bank. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 56-70.

Altay, A. (2007). Küreselleşen Yoksulluk Olgusunun Önlenmesinde Mikrofinansman Yaklaşımı. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44(510), 57-67.

Aslan, Ö. F. (2015). *Kadın Yoksulluğuyla Mücadelede Mikrokredinin Rolü: Erzurum Üzerine Bir Alan Araştırması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Ayyıldız, S. (2010). *İşsizlik ve Yoksullukla Mücadelede Mikrokredi Uygulaması ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Bayramoğlu, A. T. ve Dökmen, G. (2017). Türkiye'de Kadın İstihdamı ve Mikro Kredi Uygulamaları İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme, *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 8(16), 41-64.

Demir, Ö. (2015). *İstihdam Yaratma ve Yoksullukla Mücadele Politikası Aracı Olarak Mikrokredi Uygulamalarının Etkinliği: Tokat İli Örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Eral, P. K. (2018). *Yoksullukla Mücadele Stratejisi; Mikrofinans Uygulamaları ve Kadın*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Hatay.

Göktaş, N. (2012). *Yoksulluğun Azaltılmasında Mikrokredi Uygulaması - Kırıkkale Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

- Gümüş, Ö. (2014). *Yoksullukla Mücadelede Alternatif Bir Politika Olarak Mikrokredi ve Türkiye’de Uygulamalar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Gürses, D. (2007). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 59-74.
- Güzel, S. (2011). Kadın Yoksulluğu ile Mücadelede Dünya Bankası ve Mikro Kredi Uygulaması: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. *Azerbaycan Vergi Jurnalı*, (8), 79-96.
- <http://www.israf.org/sayfa/Mikrokredi-Bilgi-Notlari/281>> [Erişim Tarihi: 06.04.2025].
- https://www.tgmp.net/eyayin/tgmp_bilgi_notu_tr.html> [Erişim Tarihi: 05.04.2025].
- Iftikhar, S., Khadim, Z., Munir, S. and Amir, H. (2018). Role of Mikrofinance in Women Empowerment and Alleviating Poverty: An Overview. *Journal of Social Economies*, 4(2), 48-53.
- Kalaç, M. Ö. (2016). *Türkiye’de Mikrokredi Uygulamaları: “Grameen Mikrokredi Modeli Manisa İli Örneği”*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Korkmaz, T. ve Bayramoğlu, M. F. (2007). Yoksullukla Mücadelede Mikrofinans Modeli ve Mikrofinans Kuruluşlarının Finansal İşlevleri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(34), 98-113.
- Mengü, E. (2016). *Yoksullukla Mücadelede Sosyal Girişimcilik: Grameen Mikrokredi Modeli*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Yalova.
- Şener, Ü. (2012). Kadın Yoksulluğu. *Mülkiye Dergisi*, 36(4), 51-67.
- Şengül, S. ve Fisunoğlu, M. (2014). Kadın Yoksulluğu. *International Conference On Eurasian Economies*. 1-3 Temmuz 2014, Skopje, Macedonia.
- Şengür, M. ve Taban, S. (2012). Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 59-89.
- Şenses, F. (2017). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yunus, M. (1999). *Yoksulluğun Bulunmadığı Bir Dünyaya Doğru*. (G. Şen, Trans.) İstanbul: Doğan Yayıncılık.